

Чжан Енсі – аспірант факультету педагогічної освіти та соціальної роботи кафедри теорії і методики початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор **Дмитро Пріма**

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Проаналізовано аспекти сутності й змісту понять «здоров'язбереження», «здоров'язбережувальні технології». Поділяючи думки вчених, здоров'язбережувальні технології розглядаються як сукупність принципів, прийомів і методів педагогічної роботи, які, доповнюючи традиційні технології навчання і виховання, наділяють їх ознакою здоров'язбереження, тобто створюють безпечні умови перебування, не завдаючи шкоди здоров'ю здобувачів освіти і викладачів, удосконалюють роботу здобувачів освіти у закладі вищої освіти; «служують оптимальному поєднанню статичних і рухових навантажень студентів, сприяють формуванню позитивної мотивації у студентів до навчання та створенню емоційно сприятливої атмосфери, культивування у них знань з основ здоров'я».

Ключові слова: здоров'язбереження, здоров'язбережувальні технології, здобувачі освіти, здоровий спосіб життя, зміцнення здоров'я, знання з основ здоров'я, освітні технології.

З метою дослідження сутнісних характеристик поняття «здоров'язбережувальні технології» вважаємо за необхідне розглянути, насамперед, його видові поняття, зокрема «здоров'язбереження», «технологія», «педагогічна технологія».

Зауважимо, що термін «здоров'язбереження», а також синонімічні словосполучення «збереження здоров'я», «охорона здоров'я», «зміцнення здоров'я» часто використовуються в сучасних наукових працях, хоча сам термін «здоров'язбереження» на сьогодні не має однозначного визначення. Це, вочевидь, підкреслює багатоаспектність тлумачення поняття «здоров'язбереження».

Звертаємо увагу на те, що поняття «здоров'язбереження» визначається вченими (В. Єфімова) як педагогічний феномен, що віддзеркалює системну спрямованість зусиль суб'єктів освітнього процесу на забезпечення фізичного, духовного, психічного й соціального благополуччя дитини; процес, що сприяє зміцненню здоров'я дітей у закладах освіти, один із засобів підвищення ефективності освіти, збереження здоров'я, спрямований на перетворення інтелектуальної й емоційної сфер особистості, підвищення ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих [1; 2]; процес, орієнтований на саморегуляцію особистості та надбання сенсу здорового способу життя; процес навчання й виховання, що прямо чи опосередковано не шкодить здоров'ю дітей, створює безпечні й комфортні умови, забезпечує освітню траєкторію дитини із запобіганням стресів та перевантаження [3].

Проведений аналіз наукових джерел засвідчив різноаспектність наукових позицій щодо трактування поняття «здоров'язбереження» в освітній практиці. До прикладу, за твердженням О. Безкопильного, поняття «здоров'язбереження» характеризується як «спеціально організований процес, побудований на науково обґрунтованих нормах роботи та відпочинку, спрямований на збереження здоров'я та включає в себе фізкультурно-оздоровчі, санітарно-гігієнічні, лікувально-профілактичні та освітні заходи в процесі життєдіяльності людини» [4].

Для розкриття сутності поняття «здоров'язбережувальні технології» вважаємо за необхідне визначитись із розумінням поняття «технологія». На підставі порівняння різних наукових джерел констатуємо неоднозначне трактування його змісту.

Згідно із словниковими джерелами термін «технологія» (з грец. *techne* – майстерність, мистецтво і *logos* – учення) трактується як система умов, форм, методів, засобів і критеріїв вирішення поставленого завдання; як упорядкована сукупність дій, знань, відомостей у процесі виробництва [5, с. 257].

Привертає увагу позиція О. Безкопильного, який поділяючи думку Г. Селевка, наголошує, що «технологія» спрямована на розроблення конкретних принципів і правил, конструювання процесу застосування методів і методичних прийомів, забезпечення послідовності процедур, зорієнтованих на досягнення очікуваного результату. Учений відзначає, що «у структурі всіх педагогічних технологій існує концептуальна основа; змістовна частина навчання (цілі та зміст навчання); процесуальна частина (організація навчального процесу та контроль за його перебігом, основні методи і форми навчання); діагностика ефективності навчально-виховного процесу. І що є найголовнішим у резюмуванні вченого, «кожна педагогічна технологія повинна відповідати таким основним критеріям технологічності: концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність» [4, с.54].

Існуюча невизначеність у дефініціюванні поняття «педагогічна технологія» певною мірою спричиняє різноманітність трактування поняття «здоров'язбережувальна технологія», а саме: як «послідовна цілеспрямована система взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, що включає науково обґрунтовані форми, методи, способи формування й збереження здоров'я, сукупність психолого-педагогічних методів і прийомів роботи з дітьми, підходів до реалізації проблем, пов'язаних із оздоровленням, і спрямована на створення умов для збереження і зміцнення здоров'я, а також усвідомлення педагогом цінності власного здоров'я та здоров'я вихованців».

Інші вчені (О. Ващенко, О. Свириденко) визначають здоров'язбережувальні технології як освітні технології, в яких закономірно формується сукупність і відбувається розподіл принципів, прийомів та методів педагогічної діяльності, що постійно збагачують традиційні технології навчання й виховання сучасними, адаптованими ознаками здоров'язбереження [6].

Отже, поділяючи думки вчених, вважаємо, що здоров'язбережувальні технології можна розглядати як сукупність принципів, прийомів і методів педагогічної роботи, які, доповнюючи традиційні технології навчання і виховання, наділяють їх ознакою здоров'язбереження, тобто створюють безпечні умови перебування, не завдаючи шкоди здоров'ю здобувачів освіти і викладачів, удосконалюють роботу здобувачів освіти у закладі вищої освіти; «служують оптимальному поєднанню статичних і рухових навантажень студентів, сприяють формуванню позитивної мотивації у студентів до навчання та створенню емоційно сприятливої атмосфери, культивування у них знань з основ здоров'я» [7].

Джерела та література

1. Єфімова В. М. Здоров'язбережувальні технології в системі підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки*. 2011. № 1(33). С. 131–134.
2. Єфімова В. М. Підготовка майбутніх учителів природничих дисциплін до формування освітнього здоров'язбережувального середовища. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2011. № 2. С. 111–118.
3. Обухівська А. Г., Цушко І. І. *Сучасні технології збереження здоров'я учнів: кращий досвід*. Київ : Український НМЦ практичної психології і соціальної роботи. 2015.
4. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика : монографія. ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2020.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. гол. ред. В. Г. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун». 2004.
6. Ващенко О., Свириденко О. Здоров'язберегаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах. *Директор школи*. 2006. № 20. С. 12–15.
7. Шаповалова Т. Здоров'язбережувальні технології в освітньому просторі. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2022. Т. 2. № 27. С. 121–128.